

میان کنش حفظ نظام و حریم خصوصی

(با نیم نگاه‌ی به فقه جعفری و شافعی)

www.ketab.ir

مینو خاکی

andishe_asr

نام کتاب: میان کنش حفظ نظام و حریم خصوصی (با نیم‌نگاهی به فقه جعفری و شافعی)

کلمه مؤلف: مینو خاکی

ناشر: اندیشه عصر

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شابک: ۶ - ۵۳۳ - ۴۲۱ - ۶۰۰ - ۹۷۸

قیمت: ۱۴۶۰۰۰ تومان

- سرشناسه : خاکی، مینو، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور : میان کنش حفظ نظام و حریم خصوصی (با نیم‌نگاهی به فقه جعفری و شافعی) / مینو خاکی
مشخصات نشر : تهران: اندیشه عصر، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری : ۲۴۴ ص. رقعی
شابک : ۶ - ۵۳۳ - ۴۲۱ - ۶۰۰ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۲۳ - ۲۴۴.
موضوع : حق صیانت از حریم شخصی (فقه)
Privacy, Right of (Islamic law)
حریم شخصی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
Privacy -- Religious aspects -- Islam
رده بندی کنگره : BP ۱۹۸ / ۶
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی : ۸۷۳۲۷۵۱

مرکز پخش:

تهران - میدان انقلاب - ابتدای خیابان آزادی - روبروی سینما مرکزی

بازار بزرگ انقلاب - طبقه زیر همکف - پلاک ۹ تلفن ۶۶۴۲۴۶۱۷ - ۶۶۹۱۴۳۰۱

فهرست مطالب

فصل اول: مبانی حفظ حریم خصوصی افراد و حدود دلالتی آن از منظر فقه
جعفری و شافعی

تجسس.....	۱۹
گفتار اول: تبیین مفاهیم، انواع و قلمروهای تجسس.....	۲۴
انواع تجسس.....	۲۴
تجسس مشروع.....	۲۶
مصادیق تجسس و تفحص حاکم اسلامی از حریم خصوصی افراد.....	۳۵
تجسس نامشروع.....	۴۵
گفتار دوم: تمسک به گزاره‌های ممنوعیت تجسس در اسلام دیگران.....	۴۸
تمسک به گزاره‌های قرآنی در باره تجسس.....	۴۹
تمسک به گزاره‌های روایی در باره تجسس.....	۵۴
گفتار سوم: تمسک به گزاره‌های ممنوعیت ورود به منازل افراد بدون اجازه.....	۵۹
تمسک به گزاره‌های قرآنی.....	۵۹
تمسک به گزاره‌های روایی ورود به منزل.....	۷۸
گفتار چهارم: تمسک به گزاره‌های مشروعیت دفاع در برابر نقض حریم خصوصی.....	۸۰
حریم خصوصی.....	۸۰
تمسک به گزاره‌های قرآنی.....	۸۶

فصل دوم: مبانی حفظ مصلحت نظام و اثر آن در مشروعیت تجسس از منظر فقه جعفری و شافعی

مصلحت.....	۹۳
گفتار اول: تمسک به گزاره‌های نقلی درباره مصلحت نظام.....	۹۵
تمسک به گزاره‌های قرآنی.....	۹۵
تمسک به گزاره‌های روایی.....	۱۰۴
گفتار دوم: مطالعه سیره عملی پیامبر اعظم، اهل بیت و صحابه ایشان در اداره حکومت.....	۱۱۴
مطالعه سیره عملی پیامبر ﷺ.....	۱۱۴
مطالعه سیره عملی صحابی پیامبر اعظم ﷺ.....	۱۱۸
گفتار سوم: تبیین فقهی تقابل ادله حفظ نظام با ادله حفظ حریم خصوصی در فقه جعفری.....	۱۳۲
حفظ نظام.....	۱۳۲
مبانی مصلحت.....	۱۳۴
میزان تأثیر مصلحت در احکام فقهی.....	۱۳۹
دیدگاه شاطبی درباره ورود به حریم خصوصی.....	۱۴۴
حاکم اسلامی و انتخاب تقدم مصلحت فرد یا اجتماع از دیدگاه فقهای مذهب جعفری و شافعی.....	۱۴۸
مقاصد الشریعه.....	۱۵۰
نتیجه.....	۱۵۱

فصل سوم: تبیین فقهی وابستگی متقابل ادله حفظ نظام با ادله حفظ حریم خصوصی افراد از منظر فقه جعفری و شافعی

گفتار اول: تبیین فقهی ادله حفظ نظام با ادله حفظ نظام در فقه مذهب جعفری

۱۵۷.....

۱۵۸..... اصل عدم ولایت.....

۱۶۱..... قاعده مصلحت.....

۱۶۳..... قاعده تسلیط (سلطنت).....

۱۶۵..... قاعده اهم و مهم.....

گفتار دوم: تبیین فقهی عدم تقابل ادله حفظ نظام با ادله حفظ حریم خصوصی در

۱۷۲..... فقه شافعی.....

۱۷۳..... راه حل تعارض و تقابل ادله حفظ نظام با ادله حفظ حریم خصوصی.....

۱۸۶..... تبیین فقهی تقابل ادله حفظ نظام.....

فصل چهارم: گستره نقض حریم خصوصی افراد با توجه به ادله حفظ نظام از منظر فقه جعفری و شافعی

گفتار اول: تبیین گستره نقض حریم خصوصی در فقه مذهب جعفری..... ۱۹۱

۱۹۲..... نقض حریم خصوصی در اطراف شبهه اجمالی.....

۱۹۵..... نقض حریم خصوصی در حد ضرورت.....

۱۹۷..... نقض حریم خصوصی بدون اشاعه فحشا.....

۲۰۰..... نقض حریم خصوصی و انجام وظیفه امر به معروف و نهی از منکر.....

گفتار دوم: تبیین گسترده نقض حریم خصوصی در فقه مذهب شافعی..... ۲۰۵

۲۱۵..... نتیجه گیری و جمع بندی.....

۲۱۹..... جمع بندی.....

۲۳۱..... فهرست منابع.....

مقدمه مؤلف

امروزه در زندگی و حریم خصوصی شهروندان چشم‌ها و گوش‌های زیادی وجود دارد که باید میزان ضرورت آن را بررسی کرد زیرا موجب عدم اعتماد و احساس آرامش شهروندان است. هدف از این پژوهش شناخت حدود و ثغور و مبانی شرعی و عقلی و هوه عاملان حاکمیتی در رعایت حریم خصوصی افراد در راستای حفظ نظام از منظر فقه امامیه و شافعی است تا مرز خودسری و خودکامگی بعضی از افراد که با عنوان حفظ نظام امنیت جسمانی، مالی و روانی فردی و اجتماعی شهروندان را به مخاطره می‌اندازند مشخص شود.

مسئله وجوب حفظ حریم خصوصی افراد و نگهداری اسرار و آبروی مسلمانان از مسائل مهم و ضروری است، وجوب حفظ حریم خصوصی از ادله بدیهی عقلی و ادله شرعی (قرآنی و روایی) به دست می‌آید. یکی از مسائل مهم در نظام‌های سیاسی دنیا، میزان اختیارات دولت و کارگزاران و گستره دخالت یا عدم دخالت حاکمان در زندگی خصوصی شهروندان است.

ورود و نظارت کارگزاران نظام‌های سیاسی و دخالت حاکمیت در زندگی شخصی و حریم خصوصی شهروندان امر عقلایی است و امروزه با تعداد انبوهی از سازمان‌های اطلاعاتی در دنیا روبرو هستیم و همه پذیرفته‌ایم که برای شناسایی تبهکاران، تروریست‌ها، اشرار، دشمنان داخلی و خارجی جلوگیری از هرج و مرج و سامان‌دهی و نظم اجتماعی هر حکومتی نیاز به نظارت و ورود به حریم خصوصی شهروندان دارد، اما موضوع اساسی این است که کارگزاران باید

موازن شرعی، قانونی، عرفی، عقلایی را رعایت کرده و از برداشت‌های شخصی و جبهه‌گیری‌های سیاسی و خودسری و خودکامگی و از سلیق خود در ورود غیرضروری در زندگی خصوصی افراد بپرهیزند. اینجاست که نظام اسلامی، با تکیه بر موازن و ارزش‌های دینی و تبعیت از نظریه ولایت‌فقیه، برای دخالت کارگزاران نظام اسلامی ضوابط و معیارهایی مشخص نموده و با عمل به اوامر و نواهی الهی از اشاعه فحشاء و آشکار کردن اسرار نهانی مردم جلوگیری می‌کند و گستره اختیارات کارگزاران نظام اسلامی را با تکیه بر اصولی مانند لزوم حفظ کرامت انسان و وجوب حفظ آبروی افراد، حرمت تجسس، حق آزادی و انتخاب انسان، ضرورت حفظ امنیت و حفظ نظام اسلامی و آرامش روانی و جانی و مالی و آبرویی و شخصیتی افراد، محدود نموده است.

ورود به حریم خصوصی افراد در اسلام حرام و عمل به این حکم برای حفظ نظام اسلامی بر همه واجب و لازم است و نتیجتاً وظیفه دولتمردان در خصوص حفظ حرمت و حریم افراد و از طرفی حفظ نظام واجب است. اما ممکن است مذاهب اسلامی در تعیین حد و حدود آنها با هم تفاوت داشته باشند.

زیرا به سبب وجود مصالح عام اجتماعی و با توجه به واقعیت‌های حیات جمعی، پاسخ علمی با نگاهی به فقه مذاهب اسلامی و میزان و ضرورت شکستن این حریم بسیار مهم است زیرا در جوامع اسلامی گروهی به بهانه‌های مختلف و بعضاً واهی درصد نقض این حریم هستند و با کوچک‌ترین احتمال در امور مردم تجسس می‌کنند.

گرچه و در زندگی اجتماعی بعضی از محدودیت‌ها و قوانین اجتماعی بدیهی است اما در جامعه اصل مهمی نیز وجود دارد و آن این است که هیچ کس به هیچ عنوان نباید در زندگی خصوصی نظارت و دخالت کند. البته با توسعه تکنولوژی و ارتباط وسیع مردم جهان با هم ابزار و وسایل مدرن الکترونیکی زمینه‌ای برای حضور نامحسوس و فعال‌تر افراد در زندگی یکدیگر و هم دولت را در زندگی شهروندان کنترل و نظارت بر حریم خصوصی شهروندان فراهم

آورده است و دولت ها به بهانه ایجاد امنیت به کنترل شهروندان می پردازند و همه جا را پر از چشم و گوش های نامرئی می کنند. از سویی ورود به حریم خصوصی افراد به حکم اولی حرام و عمل به این حکم برای حفظ نظام اسلامی بر همه واجب و لازم است و از طرف دیگر وظیفه دولتمردان در خصوص حفظ حرمت و حریم افراد و از طرفی حفظ نظام واجب است.

اهمیت تحقیق حاضر در این است که با نگاه به مبانی و ادله مکاتب جعفری و شافعی، شرایط نقض حریم خصوصی را در راستای حفظ نظام بدون افراط و تفریط و با توجه به اقتضای زمان و پیشرفت علم بررسی و تدوین شود تا انشاءالله ثمره عملی آن برای حفظ نظام و حکومت اسلامی کشورمان قابل استفاده باشد و در عمل بنا بر اوامر الهی از اشاعه فحشاء و فساد جلوگیری به عمل آمده و مردم از حقوق سیاسی و اجتماعی که خداوند برایشان به عنوان خلیفه خدا در زمین قائل شده بهره مند گردند.

به طور کلی ضرورت این پژوهش را به صورت ذیل خلاصه نمود:

۱. با علم اجمالی و با استناد به ضرورت ایجاد شده برای حفظ مصالح نظام، نباید عیوب پنهانی و نهان غیر از مسئله مورد تحسین و تفضل، افشا گردد. رعایت نکردن این موضوع ممکن است در چنگداری قومی و فقهی حساسیت برانگیز باشد.

۲. مطالعات فقهی امامیه و شافعی این موضوع با این مورد پژوهش جدی قرار نگرفته است.

۳. روشن شدن میزان مشروعیت اعمال ورود به زندگی محرمانه افراد از طرف حکومت اسلامی و تعیین میزان مقدار و حد و حدود تکلیف شهروندان و برای مجریان در راستای همدلی و ایجاد نظم و امنیت اجتماعی با پشتوانه مردمی ضروری است.